

Biuletyn MSSF MSR 39 – reaktywacja

W tym wydaniu:

Czas na nowe metody wyceny

Omówienie wstępnego projektu standardu „**Instrumenty finansowe: klasyfikacja i wycena**”, (który ma zastąpić w całości **MSR 39** „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”) mającego na celu poprawę przydatności i czytelności sprawozdań finansowych, uproszczenie klasyfikacji i wymogów dotyczących wyceny instrumentów finansowych -zarówno dla aktywów, jak i zobowiązań finansowych.

Zawierające:

- Terminarz zastąpienia standardów dotyczących instrumentów finansowych.
- Streszczenie nowych zasad klasyfikacji i kategorii wycen.
- Analizę skutków proponowanych zmian na sprawozdanie z sytuacji finansowej na przykładzie korporacji, banku oraz firmy ubezpieczeniowej.

MSR 39 – reaktywacja

Czas na nowe metody wyceny

Dnia 14 lipca 2009 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) wydała wstępny projekt standardu ED/2009/7 „**Instrumenty finansowe: klasyfikacja i wycena**”. Projekt ten opracowano w ramach cyklu planowanego przez RMSR na rok 2009, który ma zastąpić w całości **MSR 39** „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. Celem projektu jest poprawa przydatności sprawozdań finansowych jako podstaw do podejmowania decyzji przez ich użytkowników, uproszczenie klasyfikacji i wymogów dotyczących wyceny instrumentów finansowych (zarówno dla aktywów, jak i zobowiązań finansowych).

Dążenie do zmiany zasad rachunkowości instrumentów finansowych ma szereg różnorodnych przyczyn. Organy prawodawcze wielu państw zwracały się do RMSR o opracowanie prostszego i logiczniejszego standardu, który zastąpiłby **MSR 39**. Od 2005 roku RMSR i FASB realizują długoterminowe zadanie poprawienia i uproszczenia sprawozdawczości instrumentów finansowych. W marcu 2008 roku obie Rady opublikowały materiał do dyskusji pt. „Reducing Complexity in Reporting Financial Instruments” (uproszczenie sprawozdawczości instrumentów finansowych), zawierający rekomendacje przedstawione przez organy ustawodawcze różnych państw, wykorzystane przy opracowaniu wstępnego projektu ich klasyfikacji i wyceny.

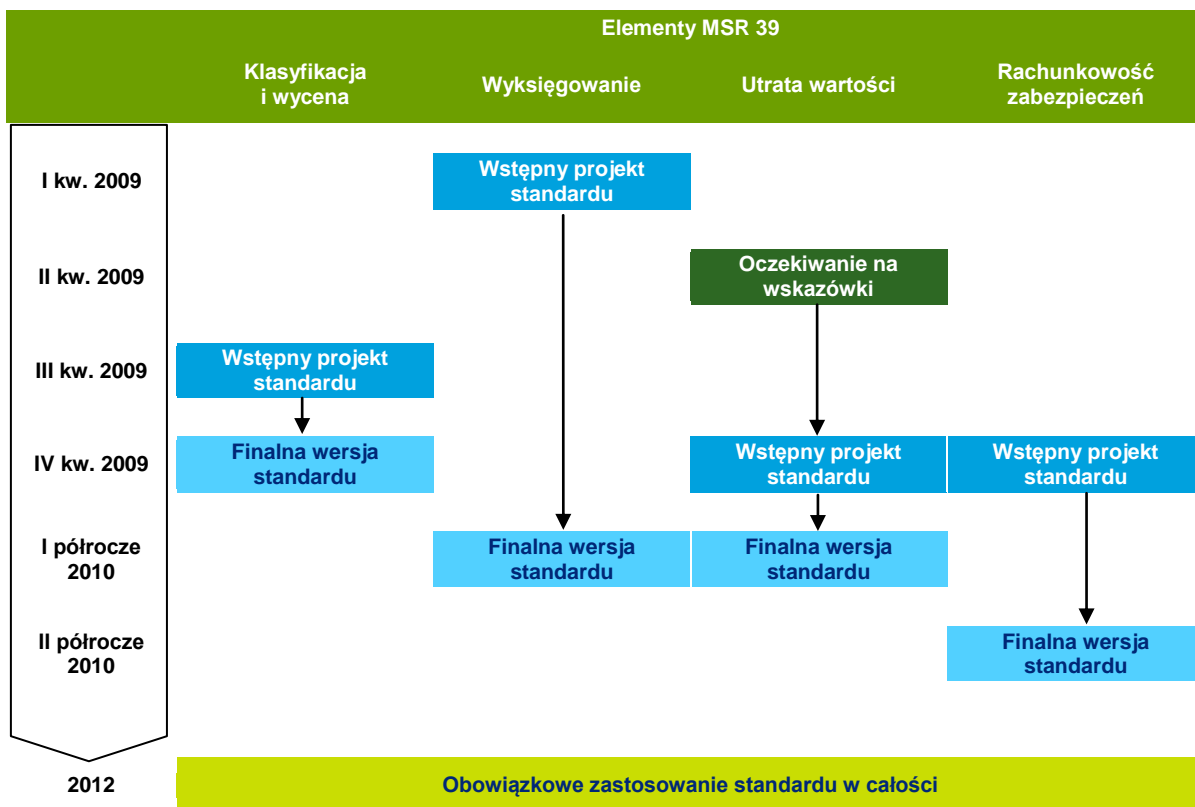
W kwietniu 2009 roku Rady opublikowały przyspieszony terminarz zastąpienia standardów dotyczących instrumentów finansowych w odpowiedzi na wnioski szczytu G20 i zalecenia organów międzynarodowych, takich jak Financial Stability Board, organizacja odpowiedzialna za stabilizację globalnego systemu finansowego.

Najważniejsze zagadnienia

- **Nowe kryteria wyceny po koszcie zamortyzowanym.**
- **Nowa kategoria wyceny – wartość godziwa przez inne całkowite dochody.**
- **Ocena utraty wartości tylko dla aktywów wycenianych wg zamortyzowanego kosztu.**
- **Likwidacja kategorii aktywów dostępnych do sprzedaży.**
- **Likwidacja kategorii aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności.**
- **Brak możliwości reklasyfikacji aktywów pomiędzy różne kategorie.**
- **Wbudowane instrumenty pochodne nie będą wydzielane z instrumentów finansowych.**
- **Inwestycje kapitałowe nienotowane na giełdzie nie będą wyceniane po kosztach z uwzględnieniem utraty wartości.**

Ponadto projekt odnosi się do dyskusji Financial Crisis Advisory Group (zespołu doradczego ds. kryzysu finansowego) poświęconych sposobom udoskonalenia sprawozdawczości finansowej w sposób umożliwiający zwiększenie zaufania inwestorów do rynków finansowych.

Projekt standardu, który ma zastąpić **MSR 39** podzielono na cztery elementy. Elementy te, przedstawione na wykresie na następnej stronie to:

Klasyfikacja i wycena

Propozycje dotyczące tego obszaru zawarto w omawianym tu projekcie z lipca 2009 roku. Zdaniem Rady etap ten uda się sfinalizować w czasie umożliwiającym (ale nie narzucającym) wcześniejszego zastosowania w stosunku do rocznych sprawozdań finansowych za 2009 rok.

Wyksięgowanie

W marcu 2009 roku przedstawiono projekt zmian w **MSR 39** dotyczący wyksięgowywania instrumentów finansowych. Ostateczna wersja tej części standardu powinna się ukazać w pierwszej połowie 2010 roku.

Metodologia obliczania utraty wartości

W czerwcu 2009 roku **RMSR** opublikowała zapytanie dotyczące wykonalności modelu przewidywanej straty do oceny utraty wartości aktywów finansowych. Otrzymane informacje ułatwią **RMSR** opracowanie projektu, który zamierza opublikować w IV kw. 2009 roku.

Ostateczna wersja standardu dotycząca tej kwestii powinna zostać opracowana w pierwszej połowie 2010 roku.

Rachunkowość zabezpieczeń

Rada zamierza wydać projekt standardu dotyczącego rachunkowości zabezpieczeń w IV kw. 2009 roku, zaś wersję ostateczną – w drugiej połowie 2010 roku.

Dążeniem Rady jest, by standard zastępujący **MSR 39** i obejmujący wszystkie wyżej omawiane zagadnienia wszedł w życie najwcześniej w styczniu 2012 roku.

Nowe zasady klasyfikacji i kategorie wyceny

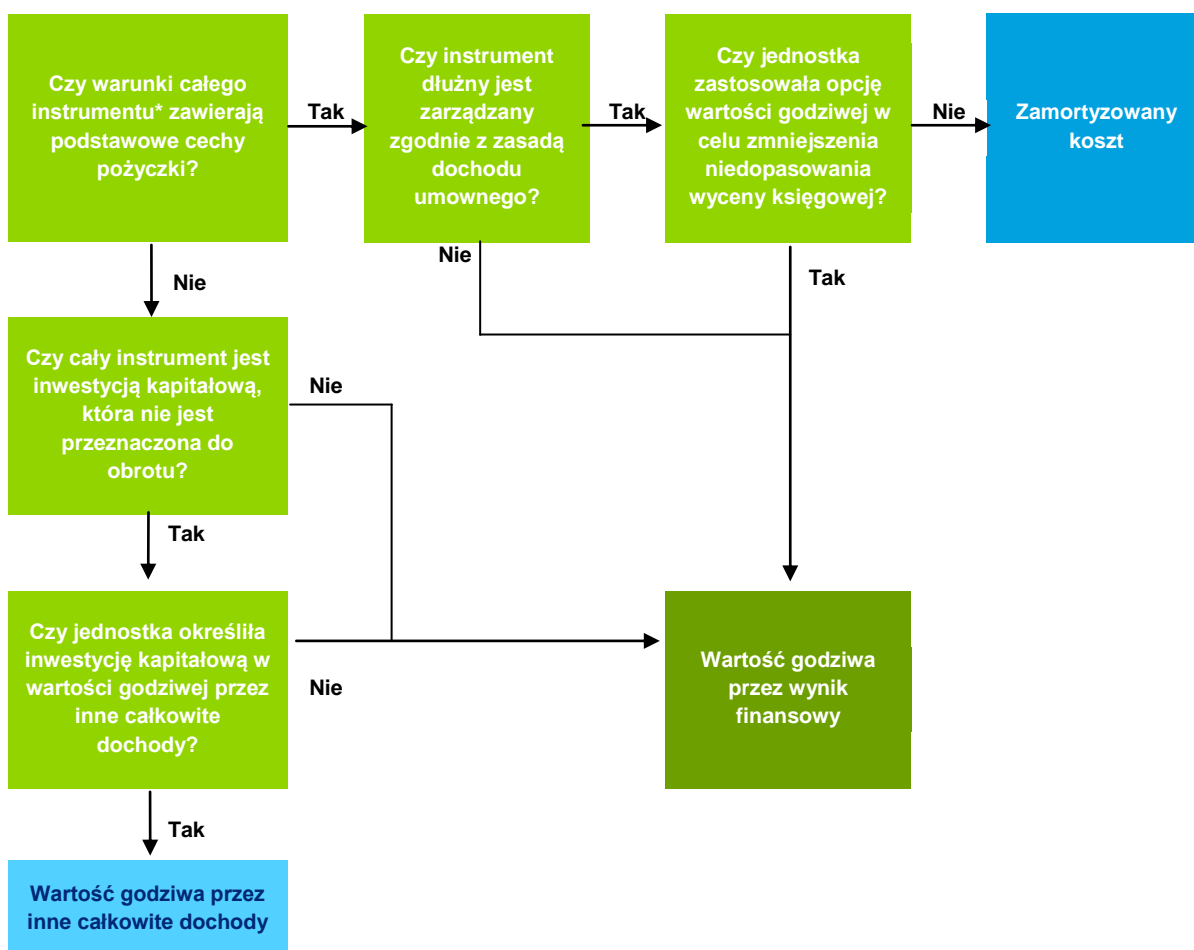
Projekt proponuje zmniejszenie liczby kategorii wyceny do trzech:

- kosztu zamortyzowanego (dla niektórych instrumentów dłużnych),
- wartości godziwej przez wynik finansowy (dla niektórych instrumentów dłużnych i kapitałowych),
- wartości godziwej przez inne całkowite dochody (dla niektórych instrumentów dłużnych i kapitałowych).

Obecnie aktywa finansowe dzielą się na cztery kategorie: wartość godziwa przez wynik finansowy, dostępne do sprzedaży, pożyczki i należności, utrzymywane do terminu wymagalności; dodatkowo istnieją dwie kategorie dla zobowiązań: kosztów zamortyzowanych i wartości godziwej przez wynik finansowy.

Aktualny standard dopuszcza, a w niektórych przypadkach wymaga przeklasyfikowania aktywów między kategoriami wyceny. Projekt standardu nie zezwala na żadną reklasyfikację z lub do kategorii kosztu zamortyzowanego, wartości godziwej przez wynik finansowy (**WGPWF**) czy wartości godziwej przez inne całkowite dochody (**WGPICD**).

Poniższy wykres stanowi podsumowanie propozycji nowej klasyfikacji dla niepochodnych instrumentów finansowych. Wszystkie pozostałe wycenia się w wartości godziwej przez wynik finansowy.

*W skład całego instrumentu wchodzi również składnik zobowiązaniowy (niebędący instrumentem pochodnym) złożonych instrumentów, w którym składnik kapitałowy jest ujmowany w kapitale przez emitenta zgodnie z MSR 32 *Instrumenty finansowe: prezentacja*.

Oddziaływanie proponowanych rozwiązań omówiono poniżej, w kontekście ich zastosowania wobec trzech różnych typów instrumentów finansowych:

- instrumentów dłużnych,
- inwestycji kapitałowych oraz
- instrumentów pochodnych.

Instrumenty dłużne

Instrumenty dłużne można będzie nadal wyceniać po koszcie zamortyzowanym, zgodnie z warunkami obecnie obowiązującego standardu. Zmieniają się jednak kryteria wyceny po koszcie zamortyzowanym aktywów i zobowiązań finansowych. Po koszcie amortyzowanym można będzie wyceniać jedynie instrumenty, które: (1) posiadają podstawowe cechy pożyczki, (2) zarządzane są zgodnie z zasadą dochodu umownego (oba kryteria opisano szczegółowo poniżej). Wobec tego rachunkowości kosztu zamortyzowanego nie będzie można stosować wobec instrumentów pochodnych i inwestycji kapitałowych (ponieważ nie są one umowami pożyczki), wielu instrumentów dłużnych, które zgodnie z obecnymi standardami posiadają cechy złożonych instrumentów wbudowanych (ponieważ nie są to podstawowe cechy pożyczek) ani instrumentów dłużnych przeznaczonych do obrotu (ponieważ nie można nimi zarządzać zgodnie z zasadą dochodu umownego). Instrumenty dłużne niespełniające warunków rachunkowości kosztu zamortyzowanego wymagają wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy bez możliwości zastosowania rozwiązania alternatywnego.

W konsekwencji ograniczenia zastosowania rachunkowości kosztu zamortyzowanego do instrumentów charakteryzujących się podstawowymi cechami pożyczki znika wymóg oceny, czy hybrydowe instrumenty finansowe wchodzące w zakres obowiązującego **MSR 39** zawierają wbudowane instrumenty pochodne (zachowane zostaną natomiast obecnie obowiązujące wymogi dotyczące instrumentów

wbudowanych w finansowych i niefinansowych umowach zasadniczych niewchodzących w zakres **MSR 39**). Zamiast tego instrumenty charakteryzujące się pewnymi ubocznymi cechami pożyczek wymagają w całości wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Kryteria wyceny według kosztu zamortyzowanego nie zawierają rozróżnienia między instrumentami dłużnymi będącymi przedmiotem obrotu rynkowego a takimi, które nie znajdują się w obrocie. Wobec tego instrument notowany na aktywnym rynku może kwalifikować się do wyceny po koszcie zamortyzowanym. Obecna wersja **MSR 39** dopuszcza taką możliwość wyłącznie w przypadku, gdy jednostka może potwierdzić zamiar i możliwość utrzymania notowanego instrumentu do jego wymagalności. Propozycja standardu nie wymaga potwierdzenia zamiaru i możliwości utrzymywania instrumentu do wymagalności. Ponadto propozycja standardu nie przewiduje żadnych szkodliwych postanowień w przypadku sprzedaży przez jednostkę składnika aktywów wycenionego po koszcie amortyzowanym, które są konsekwencją takiej transakcji w obecnie obowiązującej klasyfikacji instrumentów utrzymywanych do terminu wymagalności. Propozycja zakłada natomiast wyśięgowanie instrumentu dłużnego wycenionego po koszcie amortyzowanym. **MSR 1 „Prezentacja sprawozdania finansowego”** został zmieniony i wymaga oddzielnego ujawnienia wyniku zbycia składnika aktywów w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, zaś poprawka do **MSSF 7 „Instrumenty finansowe: ujawnianie”** wymaga uzgodnienia tego wyniku.

Jednostka spełniająca oba warunki rachunkowości wg kosztu zamortyzowanego ma możliwość klasyfikacji tego instrumentu w kategorii **WGPWF** w chwili początkowego ujęcia pod warunkiem redukcji wynikającego z niej niedopasowania księgowego (szczegóły przedstawiono poniżej).

Projekt standardu nie zawiera propozycji zmian mechanizmów księgowości kosztu zamortyzowanego. W projekcie dotyczącym utraty wartości (spodziewany termin to IV kw. 2009 r.) mogą natomiast znaleźć się propozycje zmian

dotyczące odejścia od modelu straty poniesionej na rzecz modelu straty oczekiwanej.

Podstawowe cechy pożyczki

Ogólnie rzecz ujmując, instrument dłużny posiadający podstawowe cechy pożyczki zapewnia spłatę kapitału z odsetkami (umownymi lub naliczonymi) o stałej stopie procentowej lub ze zmienną rynkową stopą procentową bez dźwigni, lub też będących połączeniem obu tych sposobów obliczenia (na przykład zmienna stopa procentowa z wbudowanym górnym lub dolnym pułapem lub widełkami). Inne wspólne cechy instrumentów dłużnych, takie jak opcje wcześniejszej spłaty, uznawane są za podstawowe cechy kredytu pod warunkiem, że (i) nie są zależne od przyszłych zdarzeń¹, (ii) kwota wcześniejszej spłaty obejmuje zarówno wartość kapitału, jak i odsetek. W efekcie instrumenty dłużne posiadające złożone instrumenty wbudowane – na przykład uzależniające zysk od ceny akcji lub towarów giełdowych – nie mogą być zakwalifikowane do kategorii wyceny po koszcie zamortyzowanym i wymagają w całości wyceny w **WGPWF**.

Wprowadzenie podstawowych cech kredytu jako kryterium kwalifikacji do wyceny po koszcie zamortyzowanym dla instrumentów dłużnych wyeliminowało potrzebę rozpoznawania instrumentów wbudowanych i ich wyceny w wartości godziwej. Należy jednak zauważyć, że wszystkie instrumenty wbudowane, których oddzielenia od instrumentu dłużnego niewycenianego w **WGPWF** wymaga obecna wersja standardu, ponieważ uznano je za niezwiązane z umową zasadniczą, z założenia nie będą spełniać definicji podstawowych cech pożyczki. Instrumenty dłużne natomiast, które zgodnie z obecnie obowiązującym standardem nie należą do kategorii **WGPWF** i nie wymagają oddzielnego ujmowania instrumentów wbudowanych nie będą automatycznie spełniać podstawowych kryteriów posiadania cech pożyczki. Określenie, czy dany instrument dłużny posiada podstawowe cechy pożyczki, będzie wymagało dokładnego zapoznania się z warunkami realizacji danego instrumentu.

Koncentracja ryzyka kredytowego

Na pierwszy rzut oka instrument dłużny może posiadać podstawowe cechy pożyczki wynikające z warunków umownych. Propozycja wymaga jednak od jednostki uwzględnienia skutków podporządkowania przepływów pieniężnych z tego instrumentu, ponieważ określone rodzaje podporządkowania nie są uznawane za podstawowe cechy pożyczki.

Ranking wierzycieli jednostki wynikający z prawa handlowego powoduje, że pewne instrumenty, na przykład zobowiązania z tytułu dostaw i usług, stanowią zabezpieczenie dla innych instrumentów, takich jak zobowiązania wyższej kategorii. Taki rodzaj podporządkowania uznaje się za zgodny z teorią podstawowych cech kredytu, ponieważ ryzyka kredytowego nie uznaje się za lewarowane.

Jeżeli chodzi natomiast o fundusz inwestycji strukturyzowanych emitujący różne transe instrumentów dłużnych, który ustala hierarchie płatności wyznaczając porządek alokacji strat emitenta (zwykle określane mianem struktury kaskadowej) powoduje, że pewne transe stanowią zabezpieczenie kredytowe dla innych transz. Transe stanowiące zabezpieczenie kredytowe dla pozostałych transz uznaje się za lewarowane, a zatem nieposiadające podstawowych cech kredytu. W takich strukturach tylko najwyższa w hierarchii tranza nie jest zabezpieczona przez inne, niższe w hierarchii transe, a zatem jest jedyną, która może posiadać podstawowe cechy pożyczki i potencjalnie kwalifikować się do wyceny po koszcie zamortyzowanym.

Zwykle strukturyzowane fundusze inwestycyjne emitujące w ten sposób transe instrumentów dłużnych (tj. zgodnie z systemem kaskadowym) to fundusze papierów wartościowych opartych na długu (Collateralised Debt Obligation- CDO). Zgodnie z aktualną wersją **MSR 39**, CDO nieklasyfikowane jako wyceniane w **WGPWF** podlegają ocenie na obecność wbudowanych instrumentów pochodnych. Ocena ta obejmuje analizę instrumentów bazowych jednostki emitującej w celu określenia, czy jest to CDO

¹ Warunki zapewniające ochronę pożyczkodawcy przed pogorszeniem zdolności kredytowych pożyczkobiorcy na wypadek niewywiązania się, utraty jakości pożyczki i naruszenia postanowień umowy pożyczki oraz warunki dotyczące możliwych przyszłych zmian opodatkowania, przepisów prawnych oraz podobnych czynników chroniących pożyczkodawcę nie są uznawane za zależne od przyszłych zdarzeń.

pieniężne (tj. emitująca wyłącznie instrumenty pieniężne, np. obligacje w celu zwiększenia ekspozycji ryzyka kredytowego) czy też syntetyczne CDO (w której emitent inwestuje w kredytowe instrumenty pochodne w celu zwiększenia ekspozycji ryzyka kredytowego). Syntetyczne CDO, nieklasyfikowane w **WGPWF**, niezależnie od tego, czy są wyemitowane czy posiadane, mają wbudowane pochodne instrumenty kredytowe niezwiązane bezpośrednio z kontraktem bazowym wymagającym oddzielenia wbudowanych instrumentów pochodnych. Zupełnie inaczej wygląda sytuacja CDO

pieniężnych, w których wbudowane instrumenty kredytowe są ściśle związane z kontraktem bazowym, co powoduje możliwość kwalifikacji całego instrumentu do wyceny po koszcie zamortyzowanym.

Ponieważ przy ocenie możliwości wyceny danego instrumentu w **WGPWF** propozycja standardu koncentruje się na podporządkowaniu ryzyka kredytowego wobec pozostałych transz, nie dokonuje się w niej rozróżnienia na CDO pieniężne i syntetyczne, jak to ma miejsce w obecnie obowiązującym standardzie.

CDO, które nie są przeznaczone na sprzedaż ani wyemitowane do obrotu	Czy jest wymagana wycena w WGPWF?	
	MSR 39	Propozycje zmian
Pięniężne CDO		
Będące najwyższe w hierarchii	Nie	Nie
Niebędące najwyższe w hierarchii	Nie	Tak, dla całego instrumentu
Syntetyczne CDO		
Będące najwyższe w hierarchii	Tak, dla wbudowanych instrumentów pochodnych	Nie
Niebędące najwyższe w hierarchii	Tak, dla wbudowanych instrumentów pochodnych	Tak, dla całego instrumentu

Zarządzanie zgodne z zasadą dochodu umownego

Uznaje się, że instrument dłużny zarządzany jest zgodnie z zasadą dochodu umownego wyłącznie w przypadku, jeżeli zarządzanie i ocena wyników osiągniętych z danego instrumentu dokonuje się na najwyższym szczeblu kierowniczym w oparciu o umowne przepływy pieniężne. Warunek ten ma na celu rozróżnienie instrumentów, które zostaną zrealizowane (lub wygasną) w chwili wpływu (lub wypływu) umownych przepływów pieniężnych od takich, które w celu realizacji zmian wartości godziwej zostaną przekazane przed terminem wymagalności.

W efekcie rozliczenia handlowe, których jednostka nie zamierza sprzedaż, zarządzane są zgodnie z

zasadą dochodu umownego, w przeciwieństwie do instrumentów przeznaczonych do obrotu.

Przy ocenie tego warunku nie uwzględnia się planów kierownictwa dotyczących poszczególnych instrumentów, lecz bierze się pod uwagę model biznesowy jednostki mający zastosowanie do wszystkich instrumentów łącznie. Propozycja uznaje, że podmiot może posiadać kilka jednostek organizacyjnych o różnych modelach biznesowych, co powoduje konieczność zróżnicowanego zarządzania podobnymi instrumentami i skutkuje powstaniem różnych klasyfikacyjnych. Na przykład instytucja finansowa może posiadać jednostkę organizacyjną, w której udzielone pożyczki podlegają sekurytyzacji, która powoduje ich wyksięgowanie. W ocenie

początkowej zamiarem zarządu tej jednostki organizacyjnej jest maksymalizacja wpływów za pomocą sekurytyzacji, nie zaś w formie przepływów pieniężnych generowanych przez pożyczki. Jeżeli jednak inna jednostka organizacyjna udziela pożyczki bez zamiaru ich sekurytyzacji, może kwalifikować je do wyceny po koszcie zamortyzowanym.

Propozycja precyzuje, że nabycie instrumentu dłużnego poniżej wartości nominalnej ze względu na poniesione straty kredytowe nie może być traktowane jako zarządzanie zgodnie z zasadą dochodu umownego. Propozycje uwzględniają fakt, że inwestor nabywa taki instrument spodziewając się, że faktyczne straty będą niższe od strat wynikających z ceny zakupu. Ponieważ instrument taki naraża nabywcę na znaczące wahania faktycznych przepływów pieniężnych, a zmienność ta nie wynika z odsetek, dany składnik aktywów nie kwalifikuje się do wyceny po koszcie zamortyzowanym, choć obecna wersja standardu dopuszcza taką możliwość.

Opcja wartości godziwej

Zmodyfikowany standard będzie uwzględniał możliwość sklasyfikowania instrumentu dłużnego spełniającego kryteria wyceny po koszcie zamortyzowanym do kategorii wyceny w wartości godziwej (**OWG**). Opcja ta ma zastosowanie wyłącznie wówczas, gdy przypisanie danego instrumentu do kategorii **WGPWF** eliminuje lub znacząco zmniejsza niedopasowanie księgowo, które wystąpiłoby w innym przypadku. Warunek ten dotyczy wszystkich trzech możliwości zastosowania wartości godziwej w ramach obecnie obowiązującego standardu. Dwie pozostałe możliwości wyceny w wartości godziwej według obecnie obowiązującego standardu dotyczą przypadku, gdy instrument zawiera wbudowany instrument pochodny niezwiązany z nim bezpośrednio i znacząco zmieniający przepływy pieniężne określone w kontrakcie oraz przypadku, gdy instrument należy do grupy zarządzanych aktywów finansowych i/lub zobowiązań finansowych, a jego działanie ocenia się na podstawie wartości godziwej. Zgodnie z propozycją większość instrumentów spełniających jeden z dwóch wymienionych warunków będzie

rozliczana w **WGPWF**, co spowoduje eliminację tej opcji.

Inwestycje w akcje

Propozycja standardu będzie wymagała ujmowania wszystkich inwestycji w akcje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w wartości godziwej. Jest to zmiana wyłącznie w przypadku akcji nienotowanych na giełdzie, których wartości godziwej nie da się wyznaczyć w wiarygodny sposób, wobec których bieżąca wersja standardu wymaga wyceny po koszcie z uwzględnieniem utraty wartości.

W przypadku dodatnich i ujemnych różnic wartości godziwej oraz dochodu z dywidendy wygenerowanego z inwestycji w akcje dopuszcza się dwie możliwości prezentacji. Podejście „domyślne” zakłada prezentację w wyniku finansowym w kategorii **WGPWF**. W przypadku instrumentów kapitałowych nieprzeznaczonych do obrotu istnieje jednak możliwość ujęcia wszystkich dodatnich i ujemnych różnic wartości godziwej oraz dochodu z dywidendy w innych całkowitych dochodach (na stałe) przy początkowym ujęciu tych instrumentów. Nowa kategoria nosi nazwę „wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody” (**WGPICD**). Nie występuje wymóg przeklasyfikowania na wynik finansowy dodatnich i ujemnych różnic w chwili zbycia instrumentu, utraty jego wartości lub otrzymania dywidendy. Opcję tę można stosować indywidualnie do poszczególnych instrumentów w sposób zbliżony do możliwości zastosowania **WGPWF** w chwili początkowego ujęcia dopuszczanej przez obecną wersję standardu.

Warto zauważyć, że propozycja nie dotyczy żadnych zmian w wycenie i rozliczaniu wyemitowanych instrumentów kapitałowych, ponieważ **MSR 32 „Instrumenty finansowe: prezentacja”** nie ulega zmianie.

Instrumenty pochodne

Propozycja standardu nie wpływa znacząco na rachunkowość instrumentów pochodnych, choć wprowadza dwie modyfikacje. Po pierwsze, proponuje eliminację wymogu oddzielnego rozliczania instrumentów wbudowanych w hybrydowych instrumentach finansowych objętych zakresem **MSR 39**, które nie są wyceniane w **WGPWF**. Po drugie, wymaga, by wszystkie instrumenty pochodne powiązane z transferem nienotowanych akcji i rozliczanych w formie takiego transferu były wyceniane w wartości godziwej (podczas gdy obecna wersja standardu wymaga zastosowania wyceny po koszcie z uwzględnieniem utraty wartości, jeżeli wartości godziwej nie da się wyznaczyć w sposób wiarygodny).

Analiza skutków proponowanych zmian

Skutki wprowadzenia propozycji w porównaniu z obecnie obowiązującym standardem będą różne dla różnego typu podmiotów gospodarczych.

Zakres zmian będzie zależał od instrumentów finansowych ujmowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, sposobów wyceny wybranych przez jednostkę w ramach obecnie obowiązującego standardu oraz sposobów wyceny wybranych w ramach jego znowelizowanej wersji.

Przedstawione niżej sprawozdanie z sytuacji finansowej ilustruje możliwość zmiany klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych będących w posiadaniu jednostki gospodarczej, na przykład korporacji, banku oraz firmy ubezpieczeniowej w wyniku przyjęcia propozycji nowelizacji standardu. Miejsca zmian podstawy wyceny i/lub sposobu ujmowania przychodu w poszczególnych pozycjach zaznaczono kolorem. Aktywa i zobowiązania niefinansowe nie zostały uwzględnione wyłącznie z powodów ilustracyjnych, ponieważ propozycja modyfikacji standardu nie ma na nie wpływu. Szczegółowe informacje uzasadniające nową klasyfikację przedstawiono w odnośnikach.

Skrót	Rodzaj klasyfikacji
P&N	Pożyczki i należności
DDS	Dostępne do sprzedaży
UDTW	Utrzymywane do terminu wymagalności
PDO	Przeznaczony do obrotu
OWG	Opcja wartości godziwej
Koszt	Koszt
PDZ	Przeznaczony do zabezpieczenia
ZK	Zamortyzowany koszt
WGPWF	Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy
WGPICD	Wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody

Oznaczenia kolorem wskazują na zmiany w klasyfikacji

Sprawozdanie z sytuacji finansowej- Korporacje

	Aktualna klasyfikacja wg. MSR 39 ²	Proponowana klasyfikacja wg MSR 39	Odnośniki
Aktywa			
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	P&N	ZK	(A)
Inwestycje			
– notowane instrumenty dłużne	UDTW	ZK	(A)
– notowane instrumenty kapitałowe	DDS	WGPWF	(C)
– nienotowane instrumenty kapitałowe	Koszt ³	WGPICD	(D)
Instrumenty pochodne			
– z przeznaczeniem na zabezpieczenie przepływów pieniężnych	PDZ	PDZ	(H)
– wbudowane instrumenty pochodne	PDO	n/a	(F)
Należności handlowe i pozostałe należności	P&N	ZK	(A)
Zobowiązania			
Pożyczki krótkoterminowe	ZK	ZK	(A)
Zobowiązania handlowe i pozostałe zobowiązania	ZK	ZK	(A)
Pożyczki długoterminowe	ZK	ZK	(A)
Instrumenty pochodne utrzymywane w celu zabezpieczenia	PDO ⁴	WGPWF	(H)
Zasadnicze kontrakty dłużne	ZK	n/a	(F)

Sprawozdanie z sytuacji finansowej- Banki

	Aktualna klasyfikacja wg. MSR 39 ²	Proponowana klasyfikacja wg MSR 39	Odnośniki
Aktywa			
Środki pieniężne i rozliczenia z Bankiem Centralnym	P&N	ZK	(A)
Instrumenty dłużne:			
– notowane instrumenty dłużne	OWG ⁵	WGPWF	(B)
– notowane instrumenty dłużne	DDS	ZK	(A)
– notowane instrumenty dłużne	UDTW	ZK	(A)
Pożyczki i zaliczki	P&N	ZK	(A)
Instrumenty dłużne przeznaczone do obrotu	PDO	WGPWF	(B)
Inne instrumenty dłużne:			
– aktywa zabezpieczone wierzytelnościami najwyższej rangi (notowane na aktywnym rynku) ⁶	DDS	ZK	(A)
– instrumenty dłużne niższej rangi (nienotowane na aktywnym rynku) ⁶	P&N	WGPWF	(B)
Instrumenty kapitałowe przeznaczone do obrotu	PDO	WGPWF	(B)
Inne instrumenty kapitałowe:			
– notowane instrumenty kapitałowe	DDS	WGPWF	(C)
– nienotowane instrumenty kapitałowe	Koszt ³	WGPICD	(D)
Inwestycje w jednostki zależne (w odrębnym sprawozdaniu finansowym)	DDS ⁷	WGPICD	(E)
Inwestycje w jednostki stowarzyszone	OWG ⁸	WGPWF	(C)
Instrumenty pochodne:			
– z przeznaczeniem do obrotu	HTF	WGPWF	(B)
– utrzymywane w celu zabezpieczenia inwestycji netto	PDZ	PDZ	(H)
Zobowiązania			
Depozyty bankowe	ZK	ZK	(A)
Rachunki klientów	ZK	ZK	(A)
Instrumenty dłużne w emisji:			
– ze zmienną stopą	ZK	ZK	(A)
– ze stałą stopą	OWG ⁹	WGPWF-OWG	(G)
– produkty ze stopą strukturyzowaną	OWG ¹⁰	WGPWF	(B)
– zasadnicze kontrakty dłużne	ZK	n/a	(F)
Pozycje krótkie	WGPWF	WGPWF	(B)
Instrumenty pochodne:			
– z przeznaczeniem do obrotu	PDO	WGPWF	(B)
– utrzymywane w celu zabezpieczenia przepływów pieniężnych	PDZ	PDZ	(H)
– wbudowane instrumenty pochodne	PDO	n/a	(F)

Sprawozdanie z sytuacji finansowej- Ubezpieczyciele

	Aktualna klasyfikacja wg. MSR 39 ²	Proponowana klasyfikacja wg MSR 39	Odnosiniki
Aktywa			
Środki pieniężne i rozliczenia z bankami	P&N	ZK	(A)
Instrumenty dłużne:			
– notowane instrumenty dłużne	OWG ⁵	WGPWF	(B)
– notowane instrumenty dłużne	DDS	ZK	(A)
– notowane instrumenty dłużne	DDS	WGPWF	(B)
– notowane instrumenty dłużne	PDO	WGPWF	(B)
– notowane instrumenty dłużne	UDTW	ZK	(A)
– notowane instrumenty dłużne	UDTW	WGPWF	(B)
Instrumenty kapitałowe:			
– notowane instrumenty kapitałowe	PDO	WGPWF	(C)
– notowane instrumenty kapitałowe	OWG	WGPWF	(C)
– notowane instrumenty kapitałowe	DDS	WGPWF	(C)
– notowane instrumenty kapitałowe	DDS	WGPICD	(D)
– nienotowane instrumenty kapitałowe	Koszt ³	WGPICD	(D)
Inwestycje w spółki zależne (w odrębnym sprawozdaniu finansowym)	DDS ⁷	WGPICD	(E)
Instrumenty pochodne:			
– z przeznaczeniem do obrotu	PDO	WGPWF	(B)
– utrzymywane w celu zabezpieczenia przepływów pieniężnych	PDZ	PDZ	(H)
– wbudowane instrumenty pochodne	PDO	n/a	(F)
Zobowiązania			
Umowy inwestycyjne (bez DPF*)	ZK	ZK	(A)
Umowy inwestycyjne (bez DPF*)	OWG	WGPWF	(B)
Umowy inwestycyjne (z DPF*)	MSSF 4	MSSF 4	(I) (J)
Umowy ubezpieczeniowe (z DPF*)	MSSF 4	MSSF 4	(I) (J)
Umowy ubezpieczeniowe (bez DPF*)	MSSF 4	MSSF 4	(I) (J)
Instrumenty dłużne w emisji:			
– ze zmienną stopą	ZK	ZK	(A)
– ze stałą stopą	OWG ⁹	WGPWF-OWG	(G)
–produkty ze stopą strukturyzowaną	OWG ¹⁰	WGPWF	(B)
– zasadnicze kontrakty dłużne	ZK	n/a	(F)
Instrumenty pochodne:			
– z przeznaczeniem do obrotu	PDO	WGPWF	(B)
– utrzymywane w celu zabezpieczenia przepływów pieniężnych	PDZ	PDZ	(H)
– wbudowane instrumenty pochodne	PDO	n/a	(F)

* DPF- Discretionary Participation Feature- uznaniowe udziały w zyskach, patrz MSSF 4 i odnośniki (I) i (J).

Odnośniki

- A.** Ta pozycja obejmuje wyłącznie środki pieniężne lub instrumenty o podstawowych cechach pożyczki zarządzane zgodnie z zasadą dochodu umownego. Ponieważ w odniesieniu do tych instrumentów nie obowiązuje opcja wartości godziwej, należy je rozliczać po koszcie zamortyzowanym.
- B.** Ta pozycja obejmuje wyłącznie instrumenty nieposiadające podstawowych cech pożyczki lub zarządzane niezgodnie z zasadą dochodu umownego. Niespełnienie żadnego z tych warunków powoduje, że instrumenty te są obowiązkowo klasyfikowane w kategorii **WGPWF**. Fakt, że instrument jest notowany lub nienotowany na aktywnym rynku nie ma wpływu na sposób jego rozliczenia. Nie istnieje alternatywny sposób rozliczenia tych instrumentów.
- C.** Na tę pozycję składają się wyłącznie instrumenty kapitałowe wchodzące w zakres standardu, które należy wykazać w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w wartości godziwej. Wymóg ten stosuje się bezwyjątkowo. Jednostka nie zdecydowała się ujmować na stałe wszystkich dodatnich i ujemnych różnic wartości godziwej i dochodu z dywidendy w innych całkowitych dochodach, wobec czego musi ujmować te różnice w wyniku finansowym.
- D.** Na tę pozycję składają się wyłącznie instrumenty kapitałowe wchodzące w zakres standardu, które należy wykazać w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w wartości godziwej. Wymóg ten stosuje się bezwyjątkowo. Jednostka zdecydowała się ujmować na stałe wszystkie dodatnie i ujemne różnice wartości godziwej i dochodu z dywidendy w innych całkowitych dochodach. Gdyby jednostka nie dokonała takiego wyboru, dodatnie i ujemne różnice wartości godziwej byłyby ujmowane w wyniku finansowym.
- E.** W jednostkowym sprawozdaniu finansowym jednostka zdecydowała się na zastosowanie propozycji nowego standardu zamiast **MSR 27** przy rozliczaniu inwestycji w jednostkach zależnych. Zastosowana metoda rozliczenia przedstawiona została w punkcie (D).
- F.** Na pozycję tę składają się wbudowane instrumenty pochodne lub umowy zasadnicze, których oddzielnego rozliczenia wymaga obecnie obowiązujący standard. W ramach propozycji wbudowane instrumenty pochodne nie będą oddzielane od hybrydowych instrumentów finansowych wchodzących w zakres **MSR 39**. Natomiast hybrydowe kontrakty finansowe będą w całości klasyfikowane na podstawie warunków całej umowy – albo do kategorii kosztów amortyzowanych, albo do **WGPWF**. Wobec tego wszystkie instrumenty wbudowane i umowy zasadnicze ujęte są w pozostałych pozycjach sprawozdania z sytuacji finansowej.
- G.** Dla wszystkich instrumentów dłużnych ujętych w tej pozycji wybrano opcję wartości godziwej w celu zmniejszenia niedopasowania, które pojawiłoby się przy rozliczeniu domyślną metodą kosztu amortyzowanego.
- H.** Zmiany klasyfikacji pozycji zabezpieczanych mogą wpłynąć na istniejące relacje zabezpieczające. Projekt standardu nie wpływa na sposób rozliczania instrumentów pochodnych zabezpieczających wyznaczonych w kwalifikującej się relacji zabezpieczającej. Pod koniec 2009 roku planuje się wydanie oddzielnego projektu standardu dotyczącego rachunkowości zabezpieczeń.
- I.** Kontrakty ubezpieczeniowe posiadające i nieposiadające uznaniowe udziały w zyskach (Discretionary Participation Feature -DPF) oraz kontrakty inwestycyjne z DPF wchodzą w zakres **MSSF 4**, nie **MSR 39**.
- J.** Na pozycje te składają się instrumenty finansowe i umowy ubezpieczeniowe z uznaniowymi udziałami w zyskach (DPF). Są

to zobowiązania z elementem gwarantowanym (często jest to gwarantowana stopa procentowa) oraz dodatkowym świadczeniem znacznej wartości, określanym uznaniowo przez ubezpieczyciela – zwykle w ramach zysków generowanych przez określoną pulę aktywów. Zgodnie z obecnie obowiązującą wersją **MSR 39** jednostka klasyfikuje aktywa w określonych pulach jako papiery dłużne i akcje przeznaczone do sprzedaży. Jednostka zdecydowała się na zastosowanie rozwiązań alternatywnych zawartych w **MSSF 4**, który dopuszcza ujmowanie zmian zobowiązań z tytułu DPF bezpośrednio w kapitale własnym, pod warunkiem ujmowania w kapitale własnym niezrealizowanych zysków i strat na określonych aktywach. W ramach zastosowania polityki alternatywnej rozliczanie zobowiązań z tytułu DPF zmieni się po zastosowaniu odnośników (A), (C) i (E) do aktywów zgrupowanych w określonych pulach.

Uwagi

- 1 W tym przypadku warunki zapewniające ochronę pożyczkodawcy przed pogorszeniem zdolności kredytowych pożyczkobiorcy na wypadek niewywiązania się, utraty jakości pożyczki i naruszenia postanowień umowy pożyczki oraz warunki dotyczące możliwych przyszłych zmian opodatkowania, przepisów prawnych oraz podobnych czynników chroniących pożyczkodawcę nie są uznawane za zależne od przyszłych zdarzeń.
- 2 W niektórych przypadkach dopuszcza się klasyfikację alternatywną.
- 3 Jednostka wycenia te nienotowane inwestycje kapitałowe po kosztach (zgodnie z **MSR 39.46(c)**), ponieważ nie da się w sposób wiarygodny wyznaczyć ich wartości godziwej.
- 4 Jednostka utrzymuje te instrumenty pochodne jako zabezpieczenie, ale nie wskazała ich jako relacji w ramach księgowości zabezpieczeń, a zatem klasyfikuje się je jako przeznaczone do obrotu.
- 5 Jednostka zastosowała opcję wartości godziwej dla wszystkich instrumentów w tej pozycji, ponieważ podlegają one zarządzaniu, a ich wyniki ocenia się na podstawie wartości godziwej.
- 6 Jednostka nie traktuje tych papierów wartościowych jako przeznaczonych do obrotu i nie zamierza utrzymywać ich do terminu wymagalności. Te papiery wartościowe są częścią emisji pochodzących z CDO, których kolejność spłaty zależy od wcześniej ustalonej hierarchii. Priorytet przy wypłacie mają najwyższe rangą instrumenty, tak że jako ostatnie generują one straty, podczas gdy instrumenty zajmujące niższe szczeble hierarchii przynoszą straty jako pierwsze.
- 7 W jednostkowym sprawozdaniu finansowym jednostka zdecydowała się na klasyfikację spółki zależnej jako składnika aktywów dostępnych do sprzedaży zgodnie z **MSR 39**. Proponowane zmiany standardu nie mają wpływu na inwestycje w jednostkach zależnych rozliczane po kosztach w jednostkowym sprawozdaniu finansowym zgodnie z **MSR 27 "Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdanie finansowe"**.
- 8 Ta inwestycja w jednostce stowarzyszonej znajduje się w posiadaniu *venture capital* w podmiocie gospodarczym. Jednostka zdecydowała się na rozliczanie tej inwestycji w księgach grupy zgodnie z **MSR 39** przypisując ją w momencie początkowego ujęcia do kategorii **WGPWF** (co jest jednoznaczne z metodą rozliczania stosowaną w jednostkowym sprawozdaniu finansowym).
- 9 Wobec wszystkich instrumentów finansowych w tej pozycji jednostka stosuje opcję wartości godziwej w celu zmniejszenia niedopasowania wyceny księgowej (która wystąpiłaby w przypadku wyceny swapów o stałej stopie procentowej w **WGPWF**).
- 10 Jednostka zastosowała opcję wartości godziwej dla wszystkich instrumentów w tej pozycji, ponieważ zawierają one wbudowane instrumenty pochodne, które w innym przypadku należy rozliczać oddzielnie w **WGPWF**.

Ujawnienia

Z wstępnego projektu standardu wynikają również propozycje modyfikacji **MSSF 7 "Instrumenty finansowe: ujawnienia"** oraz **MSR 1 "Prezentacja sprawozdań finansowych"**. Wiele modyfikacji do **MSSF 7** stanowi po prostu aktualizację standardu pod względem stosowanej terminologii wynikającą ze zmniejszenia liczby kategorii instrumentów finansowych. Pojawiają się jednak pewne nowe wymogi dotyczące ujawniania informacji.

W przypadku instrumentów finansowych sklasyfikowanych w kategorii **WGPICD** należy ujawnić:

- jakie inwestycje zaliczono do tej kategorii,
- przyczyny ich zaliczenia,
- wartość godziwą poszczególnych inwestycji na koniec okresu sprawozdawczego,
- wszelkie transfery skumulowanego zysku lub straty w ramach kapitału własnego w okresach poza momentem zbycia, w tym przyczyny dokonania transferu oraz
- przy sprzedaży inwestycji kapitałowych – przyczyny ich zbycia oraz skumulowany zysk lub stratę przeniesiony w ramach kapitału własnego w momencie zbycia.

W ramach proponowanych modyfikacji **MSSF 7** jednostka będzie musiała ujawnić również rozliczenie zysku lub straty ujętej w sprawozdaniu z całkowitych dochodów wynikającej z wyksięgowania aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych po koszcie zamortyzowanym. Proponowane zmiany do **MSR 1** będą wymagały ujawnienia w sprawozdaniu z całkowitych dochodów zysków i strat ze zbycia instrumentów finansowych wycenianych po koszcie zamortyzowanym.

W przypadku zastosowania standardu przez jednostkę zachodzi konieczność ujawnienia następujących pozycji dodatkowych w odniesieniu do poszczególnych klas aktywów i zobowiązań

finansowych na dzień zastosowania tego standardu po raz pierwszy (w formie tabeli, chyba że inny okaże się bardziej odpowiedni):

- pierwotnej kategorii wyceny i wartości bilansowej określonej zgodnie z **MSR 39**,
- nowej kategorii wyceny i wartości bilansowej określonej zgodnie z nowymi wymogami,
- kwoty aktywów lub zobowiązań finansowych zaliczonych do kategorii **WGPWF** w ramach nowych wymogów (oraz ich pierwotnej podstawy wyceny i metody prezentacji) oraz
- kwoty aktywów lub zobowiązań finansowych pierwotnie zaliczonych do kategorii **WGPWF**, których klasyfikacja zmieniła się przy zastosowaniu nowych wymogów, z rozróżnieniem na takie, które wymagają obowiązkowego przeklasyfikowania i takie, które jednostka dobrowolnie zdecydowała się przeklasyfikować do innej kategorii.

Ponadto jednostka ma obowiązek ujawnienia informacji jakościowych, ułatwiających użytkownikowi sprawozdania finansowego zrozumienie:

- powodów zastosowania nowych wymogów klasyfikacji wobec aktywów i zobowiązań finansowych, których klasyfikacja uległa zmianie oraz
- powodów zaliczenia określonych pozycji do kategorii **WGPWF** lub wykluczenia ich z tej kategorii.

Data wejścia w życie i postanowienia przejściowe

Nie określono jeszcze daty wejścia w życie proponowanych zmian (jeżeli zostaną przyjęte). Rada zweryfikuje datę wejścia w życie propozycji, ale oczekuje się, że nowe wymogi nie będą obowiązywały w stosunku do okresów rozpoczynających się przed styczniem 2012 roku. Wcześniejsze zastosowanie będzie możliwe pod

warunkiem ujawnienia tego faktu w sprawozdaniu finansowym. Rada planuje opracowanie MSSF na podstawie propozycji zawartych w projekcie standardu tak, by możliwe było jego wcześniejsze zastosowanie już w rocznych sprawozdaniach finansowych za rok 2009.

Propozycja będzie wymagała zastosowania retrospektywnego zgodnie z **MSR 8** „Zasady polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów” w oparciu o postanowienia przejściowe. Zgodnie z propozycją zastosowanie retrospektywne będą miały:

- ocena, czy dany instrument spełnia warunki klasyfikacji w kategorii kosztu zamortyzowanego na dzień pierwszego zastosowania nowych wymogów,
- klasyfikacja składnika aktywów lub zobowiązań finansowych do kategorii **WGPWF** (lub wykluczenie go z tej kategorii) w oparciu o okoliczności występujące na dzień pierwszego zastosowania oraz
- klasyfikacja inwestycji w instrumenty kapitałowe jako wyceniane w **WGPICD** w oparciu o okoliczności występujące na dzień pierwszego zastosowania.

Relacje zabezpieczające usunięte z tej kategorii wskutek zastosowania nowych wymogów będą rozliczane jako zaniechanie stosowania rachunkowości zabezpieczeń od dnia pierwszego zastosowania zgodnie z aktualnymi zasadami dotyczącymi podobnych zagadnień zawartymi w **MSR 39.91 i 101**.

Propozycje zawierają pewne szczegółowe wymagania umożliwiające ograniczenie zastosowania retrospektywnego w przypadku, kiedy:

- nie zdefiniowano wartości godziwej instrumentów finansowych w okresach porównawczych,
- nienotowane inwestycje kapitałowe oraz instrumenty pochodne rozliczane przez

realizację takich inwestycji wyceniane są po kosztach,

- retrospektywne określenie kosztu zamortyzowanego ani utraty wartości nie jest możliwe w praktyce (zgodnie z **MSR 8**) lub
- nie ma możliwości zastosowania tych wymogów do poprzednich okresów śródrocznych (zgodnie z **MSR 8**) w przypadku jednostki stosującej wymogi
- **MSR 34** „Śródroczna sprawozdawczość finansowa”.

Przydatne linki

MSSF

www.deloitte.com/pl/MSSF

Publikacje i aktualne informacje dotyczące MSSF.

www.iasplus.com

Na tej stronie można znaleźć aktualne informacje dotyczące zmian w MSSF i interpretacjach oraz praktyczne materiały źródłowe.

www.iasb.org

Rada ds. Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR)

www.ifac.org

Międzynarodowa Federacja Księgowych (IFAC)

Unia Europejska

www.europa.eu.int

Unia Europejska (strona główna)

www.efrag.org

Europejska Grupa Doradcza ds. Sprawozdawczości Finansowej

www.fee.be

Europejska Federacja Księgowych

www.cesr-eu.org

Komitet Europejskich Regulatorów Rynku Papierów Wartościowych

US GAAP

www.fasb.org

Amerykańska Rada ds. Standardów Rachunkowości

www.sec.gov

Komisja ds. Papierów Wartościowych i Giełd USA

Deloitte

www.deloitte.com/pl/audyt

Dodatkowe informacje dotyczące usług, programów, szkoleń i publikacji

www.deloitte.com/pl

Deloitte Polska

www.deloitte.com

Deloitte Global

Polskie Standardy Rachunkowości

www.mf.gov.pl

Ministerstwo Finansów

www.kpwig.gov.pl

Komisja ds. Papierów Wartościowych i Giełd

www.kibr.org.pl

Krajowa Izba Biegłych Rewidentów

www.skwp.org.pl

Stowarzyszenie Księgowych w Polsce

Kontakt

Więcej informacji można uzyskać od członków
Zespołu Technicznego Deloitte Audit.

Członkowie Zespołu Technicznego Deloitte Audit:

Zbigniew Adamkiewicz
Partner
e-mail:
zadamkiewicz@deloitteCE.com

Jarosław Suder
Starszy Menedżer
e-mail:
jsuder@deloitteCE.com

Paweł Tendera
Specjalista
e-mail:
ptendera@deloitteCE.com

Deloitte świadczy usługi audytorskie, konsultingowe, doradztwa podatkowego i finansowego klientom z sektora publicznego oraz prywatnego, działającym w różnych branżach. Dzięki globalnej sieci firm członkowskich obejmującej 140 krajów oferujemy najwyższej klasy umiejętności, doświadczenie i wiedzę w połączeniu ze znajomością lokalnego rynku. Pomagamy klientom odnieść sukces niezależnie od miejsca i branży, w jakiej działają. 168 000 pracowników Deloitte na świecie realizuje misję firmy: stanowić standard najwyższej jakości.

Specjalistów Deloitte łączy kultura współpracy oparta na zawodowej rzetelności i uczciwości, maksymalnej wartości dla klientów, lojalnym współdziałaniu i sile, którą czerpią z różnorodności. Deloitte to środowisko sprzyjające ciągłemu pogłębianiu wiedzy, zdobywaniu nowych doświadczeń oraz rozwojowi zawodowemu. Eksperti Deloitte z zaangażowaniem współtworzą społeczną odpowiedzialność biznesu, podejmując inicjatywy na rzecz budowania zaufania publicznego i wspierania lokalnych społeczności.

Nazwa Deloitte odnosi się do Deloitte Touche Tohmatsu, podmiotu prawa szwajcarskiego i jego firm członkowskich, które stanowią oddzielne i niezależne podmioty prawne. Dokładny opis struktury prawnej Deloitte Touche Tohmatsu oraz jego firm członkowskich można znaleźć na stronie www.deloitte.com/pl/onas.

Powyższa publikacja zawiera jedynie informacje natury ogólnej. Deloitte Touche Tohmatsu, firmy członkowskie oraz podmioty stowarzyszone nie świadczą tym samym, ani nie przedstawiają w tej publikacji porad księgowych, podatkowych, inwestycyjnych, finansowych, konsultingowych, prawnych czy innych. Nie należy także wyłącznie na podstawie zawartych tu informacji podejmować jakichkolwiek decyzji dotyczących Państwa działalności. Przed podjęciem jakichkolwiek decyzji lub działań dotyczących kwestii finansowych czy biznesowych powinni Państwo skorzystać z porady profesjonalnego doradcy.

Deloitte Touche Tohmatsu, firmy członkowskie oraz podmioty stowarzyszone nie ponoszą odpowiedzialności za jakiegokolwiek szkody wynikające z wykorzystania informacji zawartych w publikacji ani za Państwa decyzje podjęte w związku z tymi informacjami. Osoby korzystające z powyższej publikacji robią to na własne ryzyko i ponoszą pełną związaną z tym odpowiedzialność.